Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo nutartis

2026-10-21, bylos Nr. TA-132-968/2026

Teismas: Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas
Dokumentas: Nutartis
Data: 2026-10-21
Bylos Nr.: TA-132-968/2026
Teisminio proceso Nr.: 3-62-3-00930-2024-4
Bylos rūšis: Administracinė byla

Administracinė byla Nr. TA-132-968/2026
Teisminio proceso Nr. 3-62-3-00930-2024-4
Procesinio sprendimo kategorija 20.5.1 (S)

LIETUVOS VYRIAUSIASIS ADMINISTRACINIS TEISMAS
N U T A R T I S
2026 m. spalio 21 d.
Vilnius

Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija, susidedanti iš teisėjų Audriaus Bakavecko (kolegijos pirmininkas), Ryčio Krasausko (pranešėjas) ir Jolantos Malijauskienės,

teismo posėdyje apeliacine rašytinio proceso tvarka išnagrinėjo atsakovo Lietuvos valstybės, atstovaujamos Lietuvos kalėjimų tarnybos, apeliacinį skundą dėl Regionų administracinio teismo 2025 m. birželio 25 d. sprendimo administracinėje byloje pagal pareiškėjo P. M. skundą atsakovui Lietuvos valstybei, atstovaujamai Lietuvos kalėjimų tarnybos, (trečiasis suinteresuotas asmuo – Lietuvos kalėjimų tarnybos Alytaus kalėjimas) dėl žalos atlyginimo.

Aprašomoji dalis

Teisėjų kolegija nustatė:

I.

Pareiškėjas P. M. kreipėsi į teismą su skundu, prašydamas priteisti jam iš Lietuvos valstybės, atstovaujamos Lietuvos kalėjimų tarnybos (toliau – ir Tarnyba), 50 000 Eur neturtinės žalos atlyginimą.

Pareiškėjas skunde nurodė šias aplinkybes:

Pareiškėjas atlieka laisvės atėmimo bausmę Tarnybos Alytaus kalėjime (toliau – ir Kalėjimas). 2024 m. kovo 15 d. apie 6.45 val. į jo gyvenamąją patalpą įsiveržė pareigūnai kratai atlikti. Pareigūnai elgėsi nemandagiai, reikalavo kuo skubiau palikti patalpą, liepė pasiimti tik šaukštą ir išvarė į lauką. Jam neleista pasiimti būtiniausių daiktų, neatsižvelgta į jo sveikatos būklę (diagnozuota (duomenys neskelbtini) ir kt.), dėl kurios negali greitai judėti, neleista išgerti vaistų. Apsirengus, prie išėjimo iš patalpos, pareigūnas atliko pareiškėjo dalinę apžiūrą, jokių draudžiamų daiktų nerado. Pareiškėjui buvo liepta eiti į lauką, kur dar kartą atlikta apžiūra metalo detektoriumi. Lauke buvo išsirikiavę pareigūnai su veidą dengiančiomis kaukėmis, turėjo spec. priemones. Lauke pareigūnas taip pat elgėsi nemandagiai, liepė nežiūrėti į šalis, nuleisti galvą ir stoti prie metalinės sienos pakeltomis rankomis ir pečių plotyje praskėstomis kojomis. Pareiškėjas teigė, kad apie dvi valandas buvo priverstas stovėti lauke šaltyje nepatogioje pozicijoje, jam nebuvo leista pasinaudoti tualetu, jis prarado galimybę papusryčiauti, kentė grubų, žeminantį pareigūnų elgesį ir perteklinius reikalavimus bei patikrinimus.

Pareiškėjas po kratos pasigedo savo daiktų, kuriuos leidžiama nuteistiesiems turėti – vaistų, leidimų juos turėti, (duomenys neskelbtini), maisto produktų, arbatos. Gyvenamosios patalpos minkštasis inventorius po kratos buvo išmėtytas, visų nuteistųjų daiktai sumaišyti, rasti maisto produktai suberti į vieną maišą ir sulaistyti skysčiu, visur buvo pareigūnų batų žymės. Grįžus į gyvenamąją patalpą po kratos pareiškėjui pablogėjo sveikata, jis medicinos slaugytojos prašė iškviesti greitąją medicinos pagalbą, tačiau ją atsisakyta kviesti. Be to, po kratos grąžintas televizorius po kelių dienų sugedo.

Kalėjimo pareigūnai netinkamai nagrinėjo jo skundus dėl 2024 m. kovo 15 d. atliktos kratos ir nepagrįstai netenkino jo prašymo leisti papildomai apsipirkti parduotuvėje, kadangi dėl sveikatos būklės pareiškėjas turi maitintis nedarydamas pernelyg ilgų pertraukų. Kalėjimo pareigūnų veiksmai neatitiko teisės aktų reikalavimų, buvo tyčiniai ir žeminantys, pareiškėjas patyrė kankinimą, pablogėjo jo sveikata, jis jautėsi pažemintas, buvo priverstas badauti, dėl ko priteistinas neturtinės žalos atlyginimas.

Atsakovas Lietuvos valstybė, atstovaujama Tarnybos, atsiliepime į pareiškėjo skundą prašė skundą atmesti. Atsakovo atstovas atsiliepime nurodė šias aplinkybes:

Tarnybos prevencinės grupės pareigūnai 2024 m. kovo 15 d. Kalėjimo 12 būrio 3 gyvenamojoje patalpoje atliko kratą. Krata buvo pradėta 7.45 val., jos metu buvo naudojamas vaizdo registratorius Nr. 57, paimti nuteistiesiems leidžiamų įsigyti ir turėti daiktų sąraše nenumatyti daiktai.

Tarnyba gavo pareiškėjo 2024 m. kovo 16 d. skundą Nr. NPS-18-6863 dėl atliktos kratos metu paimtų daiktų bei galimai netinkamo kratą atlikusių darbuotojų elgesio. Išnagrinėjusi šį pareiškėjo skundą bei dokumentinę medžiagą, Tarnyba nustatė, kad Kalėjimo 12 būrio 3 gyvenamojoje patalpoje 2024 m. kovo 15 d. buvo atliekama krata, kurios metu buvo paimti pareiškėjo 2024 m. kovo 16 d. skunde minimi daiktai: televizorius, USB atmintinė, ausinės, įvairūs pailginimo laidai, avižiniai dribsniai, arbata, riešutai, sultys. Vaistai kratos metu nebuvo paimti. Tarnybos Pravieniškių 2-ojo kalėjimo Saugumo valdymo skyriaus specialisto 2024 m. balandžio 11 d. pažymoje „Dėl vaizdo registratoriumi darytų įrašų peržiūros“ nurodyta, kad peržiūrėjus vaizdo įrašus, darytus 2024 m. kovo 15 d. vaizdo registratoriumi Nr. 57, kratos Kalėjimo 12 būrio 3 gyvenamojoje patalpoje metu užfiksuota, jog nuteistiesiems prieš kratą buvo nurodyta apsirengti pagal metų sezoną, išeiti iš būrio patalpų ir pasiimti šaukštus, nes neužilgo turėjo būti jų būrio pusryčių metas. Taip pat šioje pažymoje nurodyta, kad su nuteistaisiais buvo bendraujama reikliai, tačiau negrasinant ir nežeminant jų garbės ir orumo, o kratos metu nebuvo paimti jokie vaistai. Taigi nėra pagrindo teigti, kad su pareiškėju 2024 m. kovo 15 d. kratos metu buvo elgiamasi nepagarbiai, kad tyčiniai darbuotojų veiksmai būtų galėję sąlygoti jo pažeminimą ar kančias, taip pat, kad kratos metu buvo paimti daiktai, kurie nebūtų įrašyti į kratos protokolą. Įvertinus išnagrinėtą medžiagą, buvo nustatyta, kad pareiškėjo 2024 m. kovo 16 d. skundas yra nepagrįstas.

Laikantis Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2022 m. gruodžio 30 d. įsakymu Nr. 1R-444 „Dėl Lietuvos Respublikos bausmių vykdymo kodekso, Lietuvos Respublikos probacijos įstatymo ir Lietuvos Respublikos suėmimo vykdymo įstatymo įgyvendinimo“ patvirtintų Laisvės atėmimo vietų įstaigos vidaus tvarkos taisyklių (toliau – ir Taisyklės) 32.1 papunkčio reikalavimų, pareiškėjas ir kiti nuteistieji buvo išvesti iš gyvenamosios patalpos, be to, buvo nurodyta apsirengti tinkamais pagal sezoną drabužiais. Pareiškėjo skunde nurodyti teiginiai, kad apie dvi valandas buvo priverstas stovėti lauke šaltyje nepatogioje pozicijoje, nebuvo leista pasinaudoti tualetu, prarado galimybę papusryčiauti, yra atmestini, nes pagal Kalėjimo nustatytą dienotvarkę kratos atlikimo metu buvo numatyti nuteistųjų pusryčiai nuo 7.10 val. iki 9.05 val., o išeinant iš gyvenamosios patalpos Tarnybos darbuotojai nurodė pareiškėjui ir kitiems nuteistiesiems pasiimti stalo įrankius, kas patvirtina nuostatą netrikdyti nustatytos dienotvarkės. Kratos ir apžiūros tikslas yra užtikrinti laisvės atėmimo vietų įstaigos saugumą, todėl tai suponuoja Tarnybos darbuotojų pareigą kratas ir apžiūras atlikti maksimaliai rūpestingai ir atsakingai, nuosekliai bei smulkmeniškai patikrinti patalpas ir teritorijas bei būti reikliems nuteistųjų atžvilgiu.

Pareiškėjo 12 būrio 3 gyvenamojoje patalpoje gyveno nuteistieji priskirti drausmės grupei, kaip ir pats pareiškėjas. Vadovaujantis Taisyklių nuostatomis, nuteistieji, priskirti drausmės grupei, neturi galimybės turėti televizorių (Taisyklių 42.4.1 p.), USB atmintinės (Taisyklių 42.5.14 p.), ausinių (Taisyklių 42.5.17 p.), avižinių dribsnių (Taisyklių 42.1.10 p.), riešutų (Taisyklių 42.1.5 p.), arbatos (Taisyklių 42.1.7 p.), sulčių (Taisyklių 42.1.8 p.).

Pareiškėjas į Kalėjimo administraciją nesikreipė dėl to, kad po kratos grąžintas televizorius po kelių dienų sugedo. Be to, nėra duomenų, kad pareiškėjui buvo gražintas televizorius po to, kai 2024 m. kovo 15 d. buvo paimtas po kratos.

Pareiškėjas Tarnybos atsakymo į jo 2024 m. kovo 16 d. skundą, vadovaujantis Lietuvos Respublikos bausmių vykdymo kodekso (toliau – ir BVK) 100 straipsnio 2 dalimi, neginčijo, todėl atsakymas jį tenkino ir jis sutiko, kad 2024 m. kovo 15 d. Kalėjimo 12 būrio 3 gyvenamojoje patalpoje kratos metu pareigūnų veiksmai ir sprendimai buvo teisėti ir pagrįsti.

Vaizdo registratoriaus įrašai yra saugomi ir naikinami vadovaujantis Lietuvos kalėjimų tarnybos apsaugos ir priežiūros instrukcijos, patvirtintos Tarnybos direktoriaus 2023 m. gruodžio 28 d. įsakymu Nr. V-1070 „Dėl Lietuvos kalėjimų tarnybos apsaugos ir priežiūros instrukcijos patvirtinimo“ (toliau – ir Instrukcija) VII skyriuje nustatyta vaizdo stebėjimo priemonių naudojimo tvarka, pagal kurią atsakingas pareigūnas gautą vaizdo registratoriuose įrašytą vaizdo medžiagą saugo 30 dienų, negavęs nurodymo dėl konkretaus vaizdo įrašo tolimesnio išsaugojimo – ją sunaikina. Tarnyboje nebuvo atliekamas nei tarnybinis tyrimas, nei ikiteisminis tyrimas dėl pareiškėjo 2024 m. kovo 16 d. skunde nurodytų aplinkybių, susijusių su galimai netinkamu kratą atlikusių Tarnybos darbuotojų elgesiu, todėl 2024 m. kovo 15 d. vaizdo registratoriumi Nr. 57 darytas įrašas nebuvo išsaugotas ilgiau nei numato galiojantys teisės aktai.

Pareiškėjas 2024 m. kovo 25 d. Kalėjimo Resocializacijos skyriaus specialistui pateikė prašymą leisti nuolat pirkti Kalėjimo parduotuvėje maistą, arbatą, kadangi jis serga (duomenys neskelbtini). Tarnybos Pirminės sveikatos priežiūros skyriaus administratorė netarpininkavo ir pareiškėjo 2024 m. kovo 25 d. prašyme pažymėjo, kad jokie teisės aktai to nenumato, tačiau nurodė, kad medicinos darbuotojai gali rekomenduoti sergant (duomenys neskelbtini) įsigyti saldainių už asmenines lėšas.

Tarnyba gavo Lietuvos Respublikos Seimo Sveikatos reikalų komiteto 2024 m. balandžio 9 d. raštą Nr. S-2024-1541, kuriuo persiųstas pareiškėjo 2024 m. balandžio 2 d. skundas (užregistruotas 2024 m. balandžio 10 d. Nr. 2G-816) ir Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierės 2024 m. balandžio 11 d. raštą Nr. 4D-2024/1-333/3D-724, kuriuo persiųstas pareiškėjo 2024 m. balandžio 2 d. skundas (užregistruotas 2024 m. balandžio 12 d. Nr. 2G-834) dėl Kalėjimo darbuotojų veiksmų (neveikimo) neužtikrinant galimybės įsigyti maisto produktų sveikatos būklės gerinimui. Skunduose pareiškėjas nurodė, kad priklauso drausmės grupei bei serga (duomenys neskelbtini), todėl jam reikalingas papildomas maistas. Pareiškėjas 2024 m. kovo 25 d. kreipėsi į Kalėjimo viršininką su prašymu leisti Kalėjime esančioje parduotuvėje nusipirkti maisto. Nurodė, kad nagrinėjant minimą prašymą, nebuvo tarpininkaujama su Tarnybos Pirminės asmens sveikatos priežiūros skyriumi ir/ar gydytoju. Prašė padėti išspręsti situaciją, kad jam būtų leista nusipirkti maisto produktų sveikatos būklės gerinimui. Tarnyba, išnagrinėjusi šiuos pareiškėjo skundus ir susijusią dokumentinę medžiagą, rekomendavo Kalėjimo viršininkui, atsižvelgiant į gydytojo rekomendacijas, apsvarstyti galimybę nuteistajam įsigyti saldainių Kalėjime veikiančioje parduotuvėje, siekiant sumažinti (duomenys neskelbtini) riziką. Jokių kliūčių pareiškėjui pirkti saldainių parduotuvėje nebuvo.

Pareiškėjas Tarnybos 2024 m. gegužės 6 d. rašto Nr. 2S-2203, kuris pateiktas atsakant į jo 2024 m. balandžio 2 d. skundus Nr. 2G-816 ir Nr. 2G-834, BVK 100 straipsnio 2 dalyje nustatyta tvarka neskundė, taigi atsakymas jį tenkino.

Pasisakydama dėl pareiškėjo reikalavimo atlyginti neturtinės žalos atlyginimą, Tarnyba pažymėjo, kad

kreipdamasis į teismą pareiškėjas turi nurodyti, kaip pasireiškė neturtinės žalos atsiradimas ir pateikti tai patvirtinančius įrodymus, kurie, jo nuomone, įgalintų teismą visiškai ar iš dalies patenkinti reikalavimą dėl patirtos žalos atlyginimo. Vien tik pareiškėjo paaiškinimų apie patirtą neturtinę žalą nepakanka. Paaiškinimai turėtų būti patvirtinti kitais tiesioginiais ar netiesioginiais, subjektyviais ar objektyviais įrodymais. Tarnybos teigimu, nagrinėjamu atveju jos veiksmuose nėra neteisėtų veiksmų (neveikimo), o pareiškėjas neįrodė, kad jo nurodoma žala kilo dėl Tarnybos neteisėtų veiksmų (neveikimo). Apibūdindamas patirtą žalą, pareiškėjas apsiribojo bendrojo pobūdžio teiginiais, samprotavimais, nepagrindė priežastinio ryšio tarp Tarnybos veiksmų ir (arba) neveikimo ir tariamai atsiradusių pasekmių, kurių pagrindu grindžia neturtinės žalos atsiradimą. Taip pat niekaip pagrįsta ir prašoma priteisti 50 000 Eur neturtinės žalos suma.

II.

Regionų administracinis teismas 2025 m. birželio 25 d. sprendimu pareiškėjo skundą tenkino iš dalies, t. y., priteisė pareiškėjo P. M. naudai iš Lietuvos valstybės, atstovaujamos Tarnybos, 400 Eur neturtinei žalai atlyginti.

Teismas pažymėjo, kad nagrinėjamu atveju pareiškėjas neginčija Tarnybos 2024 m. balandžio 12 d. sprendimo Nr. 2S-1809, priimto dėl jo 2024 m. kovo 16 d. skundo dėl atliktos kratos metu paimtų daiktų bei galimai netinkamo kratą atlikusių Tarnybos darbuotojų elgesio, tačiau siekiant nustatyti, ar egzistuoja sąlygos valstybės civilinei atsakomybei kilti, teismas vertino Kalėjimo pareigūnų veiksmų teisėtumą 2024 m. kovo 15 d. atliekant kratą ir Tarnybos veiksmus nagrinėjant pareiškėjo skundą dėl šios kratos. Teismas darė išvadą, kad pareiškėjas kratos metu apie dvi valandas buvo lauke, kur galėjo patirti nepatogumų ir papildomą diskomfortą, nes buvo laikomas netinkamomis sąlygomis, pažeidžiant Instrukcijos 199.1 papunktyje nustatytą tvarką. Teismas pažymėjo, kad krata vyko kovo mėnesį, ryte, kai oro temperatūra nėra aukšta, be to, pagal byloje esančius medicininius dokumentus pareiškėjas serga lėtinėmis ligomis. Atsižvelgęs į nurodytas aplinkybes teismas darė išvadą, kad Tarnyba pareiškėjo 2024 m. kovo 16 d. skundą išnagrinėjo netinkamai.

Teismas konstatavo, kad nėra pagrįsti objektyviais bylos duomenimis ar įrodymais pareiškėjo teiginiai dėl to, jog po kratos daiktai jo gyvenamojoje patalpoje buvo išmėtyti, maisto produktai sumaišyti ir sulaistyti skysčiu, o dėl reiškiamų pretenzijų pareigūnai su juo grasino susidoroti, todėl nėra galimybės nustatyti, kad pareiškėjo nurodomos aplinkybės nulėmė realų jo teisių pažeidimą.

Įvertinęs pareiškėjo teiginius, kad po kratos jis pasigedo ne tik maisto produktų, bet ir jam paskirtų kompensuojamųjų vaistų, medicininių prietaisų, jam po kratos grąžintas televizorius po kelių dienų sugedo, teismas pažymėjo, kad nors byloje esantys medicininiai dokumentai patvirtina, jog pareiškėjas serga lėtinėmis ligomis ir jam yra skiriamas medikamentinis gydymas, tačiau pareiškėjas nepateikė įrodymų, kad ginčui aktualiu laikotarpiu vartojo ir turėjo leidimą laikyti gyvenamojoje patalpoje konkrečius vaistus, medicininius preparatus. Kratos protokole jokie iš nuteistųjų paimti vaistai nenurodyti. Byloje nėra duomenų, kad kratos metu buvo paimti daiktai, kurie nebūtų įrašyti į kratos protokolą. Pažymoje, kuri parengta vaizdo registratoriaus įrašo pagrindu, taip pat nenurodyta, kad buvo rasti vaistai. Atsižvelgęs į tai teismas darė išvadą, kad pagrįstai buvo netenkintas pareiškėjo prašymas grąžinti jam iš jo paimtus maisto produktus ir daiktus. Be to, nėra duomenų, kad iš pareiškėjo kratos metu paimtas televizorius jam buvo grąžintas, o pagal Taisyklių nuostatas jis negali turėti televizoriaus, nes yra priskirtas drausmės grupei. Taip pat nėra duomenų, kad pareiškėjas kreipėsi į Kalėjimo administraciją dėl sugadinto televizoriaus. Esant nurodytoms aplinkybėms teismas sprendė, kad nėra pagrindo konstatuoti pareiškėjo teisių pažeidimą aptartu aspektu.

Teismas, įvertinęs bylos medžiagą, nustatė, kad pareiškėjas serga (duomenys neskelbtini) ir gauna medikamentinį gydymą. Dėl h(duomenys neskelbtini) rizikos ((duomenys neskelbtini)) pareiškėjui, kaip (duomenys neskelbtini) sergančiam asmeniui, atsižvelgiant į gydytojo rekomendacijas, Tarnyba 2024 m. gegužės 6 d. raštu Nr. 2S-2203 pagrįstai Alytaus kalėjimo viršininkui rekomendavo apsvarstyti galimybę suteikti

pareiškėjui teisę už asmenines lėšas įstaigos parduotuvėje įsigyti saldainių. Teismas konstatavo, kad nėra pagrindo teigti, jog Tarnyba netinkamai išnagrinėjo pareiškėjo prašymą dėl leidimo įsigyti maisto produktų ir arbatos sveikatos būklės gerinimui.

Įvertinęs byloje nustatytas aplinkybes teismas konstatavo, kad 2024 m. kovo 15 d. atliekant kratą pareiškėjo teisės buvo pažeistos, dėl ko pareiškėjas patyrė neigiamus išgyvenimus, papildomą diskomfortą, garbės ir orumo pažeidimą. Atsižvelgęs į tai teismas sprendė, kad egzistuoja visos valstybės civilinės atsakomybės sąlygos: neteisėti institucijos veiksmai (Lietuvos Respublikos civilinio kodekso (toliau – ir CK) 6.246 str.), žala (CK 6.249 str.), priežastinis ryšys tarp neteisėtų veiksmų ir patirtos žalos (CK 6.247 str.). Atsižvelgęs į nustatytą pažeidimą, jo mastą ir trukmę, pareiškėjo patirto diskomforto dydį (pareiškėjas, sirgdamas (duomenys neskelbtini) ir kitomis lėtinėmis ligomis, apie dvi val. buvo priverstas stovėti lauke šaltyje, nesuteikiant galimybės nueiti į tualetą, papusryčiauti) ir kitas byloje nustatytas aplinkybes, taip pat teismų praktiką tokio pobūdžio bylose, vadovaudamasis sąžiningumo, teisingumo ir protingumo kriterijais, konstatavo, kad pareiškėjo patirta dvasinė skriauda nėra tokia didelė, kad ją būtų galima vertinti pareiškėjo nurodyta 50 000 Eur suma, todėl priteisė 400 Eur neturtinei žalai atlyginti.

III.

Atsakovas Lietuvos valstybė, atstovaujama Tarnybos, apeliaciniame skunde prašo panaikinti Regionų administracinio teismo 2025 m. birželio 25 d. sprendimą ir priimti naują sprendimą – atmesti pareiškėjo skundą.

Apeliacinis skundas grindžiamas šiais argumentais:

Pirmosios instancijos teismas, sprendime pasisakydamas, kad pareiškėjas apie dvi valandas buvo priverstas stovėti lauke šaltyje, nesuteikiant galimybės nueiti į tualetą, papusryčiauti, netinkamai įvertino tai, kad pareiškėjui, kaip ir kitiems nuteistiesiems, maitinimas vykdomas nuteistųjų valgykloje, o ne jo gyvenamojoje vietoje (12 būrio 3 gyvenamojoje vietoje), todėl jam nebuvo uždrausta nuo 7.10 val. iki 9.05 val. (kaip numatyta teismui pateiktoje dienotvarkėje pusryčiauti) nuvykti į valgyklą (atskiras pastatas), į kurią 12 būrio nuteistieji iš jų pasivaikščiojimo kiemo praleidžiami pro kontrolės ir praleidimo punktą Nr. 4. Taip pat pareiškėjas turėjo galimybę pasinaudoti tualetu, esančiu kontrolės ir praleidimo punkte Nr. 4. Pirmosios instancijos teismas nebuvo aktyvus ir neišsireikalavo iš Tarnybos papildomų duomenų apie nuteistųjų maitinimo vietą ir apie tai, kad nėra uždrausta nuteistiesiems naudotis pareigūnų postuose įrengtais sanitariniais mazgais.

Nagrinėjamu atveju nebuvo pagrindo tenkinti pareiškėjo skundą bei priteisti visą jo reikalaujamą sumą. Teismas nenustatė, kad atsakovas būtų sąmoningai siekęs pažeminti pareiškėjo orumą ar nežmoniškai su juo elgtis. Tam tikras kalinamųjų privatumo, jų judėjimo laisvės apribojimas ir su tuo susiję neigiami išgyvenimai, paprastai yra neišvengiama kalinimo pasekmė, susijusi su juo esme, tikslais ir saugiu vykdymu.

Visos bylos aplinkybės leidžia daryti išvadą, kad ginčijamame teismo sprendime nurodomi galimai patirti tam tikri nepatogumai pareiškėjui realiai negalėjo sukelti tokio laipsnio neigiamų pasekmių, kurias būtų galima įvardyti kaip pareiškėjo patirtą dvasinę skriaudą. Šioje byloje yra visi pagrindai pareiškėjui nepriteisti neturtinės žalos atlyginimo pinigais, o nusprendus, kad buvo patirti tam tikri nepatogumai, apsiriboti pareiškėjo teisės į teisės aktuose nustatytas bausmės atlikimo sąlygas pažeidimo pripažinimu kaip pakankama satisfakcija už jo teisių pažeidimą.

Pareiškėjas atsiliepimo į apeliacinį skundą nepateikė.

Motyvuojamoji dalis

Teisėjų kolegija konstatuoja:

IV.

Byloje nagrinėjamas ginčas kilo dėl neturtinės žalos, kurią pareiškėjas kildina iš teisės aktų neatitinkančių kalinimo sąlygų Tarnybos Alytaus kalėjime, atlyginimo priteisimo.

Pirmosios instancijos teismas iš dalies tenkino pareiškėjo skundą ir priteisė 400 Eur neturtinei žalai atlyginti, konstatavęs, kad 2024 m. kovo 15 d. krata buvo atlikta pažeidžiant Instrukcijos 199.1 papunkčio nuostatas dėl kratos organizavimo, dėl ko pareiškėjo teisės buvo pažeistos. Vertindamas pareiškėjo patirto diskomforto lygį, teismas atkreipė dėmesį į tai, kad pareiškėjas, sirgdamas (duomenys neskelbtini) ir kitomis lėtinėmis ligomis, apie dvi valandas buvo priverstas stovėti lauke šaltyje, nesuteikiant galimybės jam nueiti į tualetą, papusryčiauti.

Tarnyba, nesutikdama su pirmosios instancijos teismo sprendimu, apeliaciniame skunde teigia, kad teismas netinkamai įvertino ginčui reikšmingas aplinkybes, nebuvo aktyvus ir neišsireikalavo iš Tarnybos papildomų duomenų apie nuteistųjų maitinimo vietą ir apie tai, kad nėra uždrausta nuteistiesiems naudotis pareigūnų postuose įrengtais sanitariniais mazgais, ir atitinkamai šioje dalyje priėmė neteisingą sprendimą, kuris yra naikintinas. Tarnybos vertinimu, teismo sprendime nurodomi galimai patirti tam tikri nepatogumai pareiškėjui realiai negalėjo sukelti tokio laipsnio neigiamų pasekmių, kurias būtų galima įvardinti kaip pareiškėjo patirtą dvasinę skriaudą. Šiuo atveju yra visi pagrindai pareiškėjui nepriteisti neturtinės žalos atlyginimo pinigais, o nusprendus, kad buvo patirti tam tikri nepatogumai, apsiriboti pareiškėjo teisės į teisės aktuose nustatytas bausmės atlikimo sąlygas pažeidimo pripažinimu kaip pakankama satisfakcija už jo teisių pažeidimą.

Pagal Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo (toliau – ir ABTĮ) 140 straipsnio 1 dalį teismas, apeliacine tvarka nagrinėdamas bylą, patikrina pirmosios instancijos teismo sprendimo pagrįstumą ir teisėtumą, neperžengdamas apeliacinio skundo ribų. Pažymėtina, kad byloje nenustatytos aplinkybės, dėl kurių turėtų būti peržengtos apeliacinio skundo ribos, bei nenustatyti sprendimo negaliojimo pagrindai, nurodyti ABTĮ 146 straipsnio 2 dalyje (ABTĮ 140 str. 2 d.). Atsižvelgdamas į tai, apeliacinės instancijos teismas šią bylą apeliacine tvarka nagrinės ir patikrins pirmosios instancijos teismo sprendimo pagrįstumą ir teisėtumą, neperžengdamas apeliacinio skundų ribų (ABTĮ 140 str. 1 d.).

Instrukcijos 199.1 papunktyje nustatyta, kad kratos ir apžiūros gyvenamosios, gamybinės zonų teritorijose ir patalpose atliekamos tokia tvarka: įprastai kalinamieji vienu metu išvedami tik iš vienos patalpos ir išrikiuojami koridoriuje, prireikus – nuvedami į kitas patalpas ir atliekama dalinė jų krata. Per bendrąsias kratas kalinamieji sutelkiami atskirose patalpose arba vietose, kur atliekama dalinė jų krata.

Byloje nustatyta, kad 2024 m. kovo 15 d. buvo atlikta Kalėjimo 12 būrio 3 gyvenamosios patalpos, kurioje buvo laikomas pareiškėjas, krata ir techninių priemonių apžiūra. Krata prasidėjo 7.45 val. ir truko 2 valandas. Pareiškėjas kratos metu buvo lauke.

Pirmosios instancijos teismas konstatavo pareiškėjo teisių pažeidimą iš esmės dėl to, kad kratos metu jis buvo lauke, kai, vadovaujantis Instrukcijos 199.1 papunkčiu, pareiškėjas kratos metu turėjo būti laisvės atėmimo įstaigos vidinėse patalpose. Aplinkybės dėl to, kad pareiškėjas kratos atlikimo negalėjo pasinaudoti tualetu ir papusryčiauti, buvo papildomos vertinant pareiškėjo patirto diskomforto lygį.

Tarnyba apeliaciniame skunde neneigia, kad atliekant kratą ir techninių priemonių apžiūrą buvo pažeistas Instrukcijos 199.1 papunktis. Tarnybos apeliacinis skundas grindžiamas iš esmės tuo, kad pareiškėjas kratos metu turėjo galimybę pasinaudoti tualetu ir papusryčiauti, todėl pirmosios instancijos teismas nepagrįstai nustatė pareiškėjo teisių pažeidimus ir priteisė neturtinės žalos atlyginimą.

Teisėjų kolegija, įvertinusi byloje nustatytas faktines aplinkybes ir teisinį reguliavimą, daro išvadą, kad pirmosios instancijos teismas tinkamai vertino byloje esančius įrodymus ir pagrįstai sprendė, jog kratos ir techninių priemonių apžiūros metu pareiškėjui dvi valandas praleidus lauke, buvo pažeista Instrukcijos 199.1 papunktyje nustatyta kratos ir techninių priemonių apžiūros organizavimo tvarka, pagal kurią pareiškėjas turėjo būti laisvės atėmimo įstaigos vidinėse patalpose. Teisėjų kolegijos vertinimu, papildomi duomenys apie nuteistųjų maitinimo vietą ir apie tai, kad nėra uždrausta nuteistiesiems naudotis pareigūnų postuose įrengtais sanitariniais mazgais, nekeičia vertinimo dėl Instrukcijos 199.1 papunkčio pažeidimo, kadangi šios aplinkybės buvo tik papildomos vertinant pareiškėjo patirto diskomforto lygį. Atsižvelgus į tai, atmestini Tarnybos argumentai, kad pirmosios instancijos teismas netinkamai vertino byloje nustatytas aplinkybes ir turėjo išreikalauti papildomus įrodymus.

Teisėjų kolegija pažymi, jog asmens, kuris patyrė neturtinę žalą dėl nepriimtinų kalinimo sąlygų, teisės gali būti ginamos dviem būdais – teismo sprendimu pripažįstant asmens teisių pažeidimą arba už patirtą skriaudą atlyginant pinigine kompensacija (žr., pvz., Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo (toliau – ir LVAT) 2013 m. gruodžio 2 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A442-1864/2013; 2020 m. balandžio 1 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A-1567-624/2020; 2020 m. birželio 3 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A-463-492/2020). Viena vertus, ne visais atvejais tam, jog būtų apginta pažeista neturtinė teisė, priteisiamas neturtinės žalos atlyginimas pinigais. Kita vertus, neturtinės žalos atlyginimas pinigais priteisiamas, jeigu konkrečiu atveju nustatoma, kad teisės pažeidimo pripažinimo nepakanka pažeistai teisei apginti (žr., pvz., LVAT 2013 m. gruodžio 16 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A662-2009/2013 ir joje nurodytą Europos Žmogaus Teisių Teismo (toliau – ir EŽTT) 2003 m. lapkričio 6 d. sprendimą byloje Meilus prieš Lietuvą (pareiškimo Nr. 53161/99); taip pat 2013 m. gruodžio 2 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A442-1864/2013; 2023 m. spalio 25 d. nutartį administracinėje byloje Nr. TA-558-789/2023).

Lietuvos teismai, vertindami asmenų, kalinamų teisės aktų neatitinkančiomis sąlygomis, patirtą neturtinę žalą, atsižvelgia į tai, kokioje kalinimo įstaigoje laikomas pareiškėjas; į aplinkybes, ar atsakovas sąmoningai stengėsi sukelti nepatogumus pareiškėjui; į teismų panašiose bei analogiškose bylose priteistus neturtinės žalos atlyginimo dydžius. Taigi, neturtinės žalos atlyginimo teisinius pagrindus, būdo ir (ar) dydžio nustatymą lemia šios žalos prigimtis ir objektas, į kokias vertybes buvo kėsintasi ir kokiu būdu jos buvo pažeistos, į pareiškėjo kalinimo netinkamomis sąlygomis laikotarpį, ar tai iš esmės pakenkė pareiškėjo sveikatai ir t. t. (žr., pvz., LVAT 2016 m. lapkričio 28 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A-2422-492/2016).

Nustačius, kad pareiškėjas 2024 m. kovo 15 d. kratos metu nepagrįstai apie dvi valandas buvo laikomas lauke pažeidžiant Instrukcijos 199.1 punkto nuostatas, teisėjų kolegija daro išvadą, kad yra pagrindas pripažinti, jog buvo pažeista pareiškėjo teisė būti kalinamam teisės aktų reikalavimus atitinkančiomis sąlygomis, ir konstatuoti, kad pareiškėjui turi būti atlyginta jo patirta neturtinė žala aptartu aspektu.

LVAT praktikoje nuosekliai laikomasi pozicijos, kad asmuo, kuris yra kalinamas nepriimtinomis sąlygomis, paprastai patiria neturtinę žalą, kaip ji apibrėžta CK 6.250 straipsnio 1 dalyje (žr., pvz., 2017 m. balandžio 12 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A-309-438/2017 ir kt.). Pagal CK 6.250 straipsnio 1 dalį neturtinė žala yra asmens fizinis skausmas, dvasiniai išgyvenimai, nepatogumai, dvasinis sukrėtimas, emocinė depresija, pažeminimas, reputacijos pablogėjimas, bendravimo galimybių sumažėjimas ir kita, teismo įvertinti pinigais. Neturtinės žalos dydis teismo nustatomas pagal reikšmingų kriterijų visumą, CK 6.250 straipsnio 2 dalyje įtvirtintas nebaigtinis tokių kriterijų sąrašas: žalos pasekmės, žalą padariusio asmens kaltė, jo turtinė padėtis, padarytos turtinės žalos dydis bei kitos turinčios reikšmę bylai aplinkybes, taip pat sąžiningumo, teisingumo ir protingumo kriterijai.

Neturtinės žalos atlyginimas pinigais priteisiamas, jeigu konkrečiu atveju nustatoma, kad teisės pažeidimo

pripažinimo nepakanka pažeistai teisei apginti (žr., pvz., LVAT 2013 m. gruodžio 16 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A662-2009/2013 ir joje nurodytą EŽTT 2003 m. lapkričio 6 d. sprendimą byloje Meilus prieš Lietuvą; 2013 m. gruodžio 2 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A442-1864/2013).

Teisėjų kolegija, įvertinusi nustatytą pažeidimą, jo mastą ir trukmę, pareiškėjo patirto diskomforto dydį (pareiškėjas, sirgdamas (duomenys neskelbtini) ir kitomis lėtinėmis ligomis, apie dvi valandas buvo priverstas stovėti lauke šaltyje), atsižvelgusi į įstatymuose (Lietuvos Respublikos Konstitucijos 30 str. 2 d. ir CK 6.250 str.) įtvirtintus neturtinės žalos dydžio nustatymo kriterijus, teismų praktikoje suformuluotus patirtos neturtinės žalos atlyginimo ir jos dydžio nustatymo vertinamuosius kriterijus (žr., pvz., LVAT 2017 m. birželio 30 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A-821-624/2017), vadovaudamasi sąžiningumo, teisingumo ir protingumo kriterijais, konstatuoja, kad nagrinėjamu atveju adekvati suma pareiškėjo neturtinei žalai atlyginti yra 400 Eur, t. y. suma, kurią pareiškėjui priteisė pirmosios instancijos teismas.

Apibendrinant tai, kas išdėstyta, teisėjų kolegija konstatuota, kad pirmosios instancijos teismas išsiaiškino visas bylai reikšmingas aplinkybes, tinkamai įvertino byloje esančius įrodymus, nenukrypo nuo teismų praktikos tokios kategorijos bylose, tinkamai taikė materialiosios teisės normas ir priėmė pagrįstą bei teisėtą sprendimą, kurį naikinti ar pakeisti atsakovo apeliaciniame skunde nurodytais motyvais nėra pagrindo, todėl skundžiamas pirmosios instancijos teismo sprendimas paliekamas nepakeistas, o atsakovo apeliacinis skundas atmetamas.

Rezoliucinė dalis

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo 144 straipsnio 1 dalies 1 punktu, teisėjų kolegija

nutaria:

Atsakovo Lietuvos valstybės, atstovaujamos Lietuvos kalėjimų tarnybos, apeliacinį skundą atmesti.

Regionų administracinio teismo 2025 m. birželio 25 d. sprendimą palikti nepakeistą.

Nutartis neskundžiama.

Teisėjai Audrius Bakaveckas
Rytis Krasauskas
Jolanta Malijauskienė